

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 375

כ"ח טבת
תשפ"ו

פרשת וארא

זרן חיים

לפי סדר זה עולה שמכת דם באה לתקן את עוון "משלח מדנים בין אחים". בעוון זה יש הרחקה גדולה מאד מהקב"ה, כעס עד כדי אבדן שליטה. נכון שיש חומרה גדולה בתאוה ויצר הרע, אך ניתן למצוא בה נקודה טובה, בעוד הכעס כולו רע, כפי שמבאר הרמב"ם (שמונה פרקים ד) שמן הכעס יש לברוח אל הקצה השני. אדם שכועס אינו מתמודד עם המציאות, הוא נעשה חסר אמונה ועל כן הוא בכעס כל העת. זו הסיבה שחז"ל (שבת קה:) השוו את הכועס לעובד עבודה זרה. משום שמלבד שיסודו בגאווה, שגם היא כעובד עבודה זרה, עוד נוסף עליה חוסר אמונה. כשאתה כועס משמע שאינך מאמין בהשגחת ה' על כל המעשים ועל כל הברואים. התיקון לזה בערבות ואחוה. כשאדם נוהג בערבות ואחוה הוא מתרגל לראות את ההנהגה של הקב"ה בכל, כיצד כל ברואיו מושגחים ונרצים. אמנם בשעת רתיחת הדם והתגברותו נעשים מדנים בין אחים. זהו הטעם שמכת הדם, המבטאת את רתיחת הדם, מתארת את העוון החמור ביותר אף שלמראית עין אינה כזו, משום קלקול האמונה שיש בה. אמנם ההבדלה בין ישראל למצרים במכת דם ריפאה את ישראל במה שחיזקה אצלם את האחדות הפנימית, בחיזוק הבנת ההשגחה של הקב"ה על כל אחד ואחד מברואיו, וביחוד על ישראל עם קרובו. במובן זה כל המכות שהיוו נקמה למצרים היוו הדרכה לעבודת ה' ושער עבור ישראל לקרבתו. בכך זכו בני ישראל להכרה מוחלטת, לזיכוכ המידות, וליכולת לצאת מהמצרים, מערות הארץ, ולהיות ראויים לצאת מהמצרים כדי לקבל את התורה. לכן בשבועות אלו מתחיל תהליך של תשובה וטהרה-שובבי"ם. התחלה של השיבה, וככל שאנחנו מתקדמים עד מתן תורה יש כאן תהליך של רפואה לעם ישראל, "רפאות תהיה לשרך" (משלי ג ח).

שבת שלום!

בספר ישעיהו נכתבה נבואה על מצרים, שבניגוד לפרעה שלא הבין את גודל אלקי ישראל המצרים עתידים לחזור בתשובה. "ונודע ה' למצרים וידעו מצרים את ה' ביום ההוא ועבדו זבח ומנחה ונדרו נדר לה' ושלמו. ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא ושב ו עד ה' ונעתר להם ורפאם" (ישעיהו יט כא-כב). מובא בספר הזוהר הקדוש (שמות לו א): "תניא אמר רבי יוסי בההוא ממש דאשתכח דינא למצראי בההוא ממש אשתכח רחמי לישראל. הדא הוא דכתיב "וראיתי את הדם ופסחתי עליכם"... תנא רבי חזקיה כתיב "ונגף ה' את מצרים נגוף ורפא"- נגוף למצרים ורפא לישראל". הזוהר מבאר שבזמן שהמצרים סובלים ממכות לעם ישראל הייתה ברכה, כלשון הכתוב "ולכל בני ישראל היה אור במושבתם" (שמות י כג). יש בזה חידוש גדול שהטוב שהושפע לישראל, במקביל למידת הדין שתקפה את מצרים, זהו אותו הכח-הנגף שהכה את המצרים. כותב השם משמואל (פ' בא תרעח): "והנה במצרים היה נגוף ורפוא, נגוף למצרים ורפוא לישראל, כבזוהר הקדוש (לו א). ופירושו כת הקודמים שזה הענין בעצמו שהיה נגוף למצרים, וניטל מהם הכח, ניתוסף כח זה לעומתו בישראל... וזהו בכלל הרכוש הגדול שהוציאו ממצרים". הוה אומר כמו שכתב בעל 'מי השילוח', ר' מרדכי יוסף ליינר, כותב: "עניין השבע המכות שבסדר הזה [- בפרשה הזו] הם נגד פסוק "שש הנה שנא ה' ושבע תועבות נפשו" (משלי ו טז). וזאת תדע, שכל העונשים שיש בעולם, אפילו אצל העכו"ם, שלפעמים משפילים שר אחד ונותנים ממשלה לאחד, הכל הוא מהמידות הרעות הנזכרים בפסוק "שש הנה שנא ה'..." בפירוט אותן השש והשבע אומר שלמה המלך: "עינים רמות לשון שקר וידיים שפכות דם נקי. לב חרש מחשבות און רגלים ממהרות לרוץ לרעה. יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים" (שם יז-יט). מבאר המי השילוח כי העוונות מסודרים מהקל אל הכבד. במצרים הקב"ה היכה על העוון הכבד בתחילה, ויוצא שהמכות באות בסדר מהופך מן הפסוק, מהסוף אל ההתחלה.

אמנם כשאותיות נקבעות ממש יחד, כגון שנועצים אותן בלוח בעזרת נעץ הדבר יהיה אסור מדין תורה, שזו כתיבה קבועה ומתקיימת, בשונה מהנ"ל שהכתיבה ארעית.

שו"ת עם הרב חיים אידלס

שאלה: עשיתי עוגה בצורת האות כ' לרגל יום-הולדת עשרים של בני. האם מותר לחתוך אותה בשבת?

תשובה: מותר לכתחילה, משום שהאות היא מגוף העוגה עצמה ולא כתיבה אחרת על גביה.

שאלה: מה דין ספר שמצויר על צידיו ציור, האם מותר לפתחו ולסגרו?

תשובה: הפוסקים דנו בדין ספר שכתוב על צידיו אותיות, שבזה הרמ"א היקל והמג"א החמיר. אמנם בציור הדבר אסור, אלא אם מדובר בציור סתמי כפי שמקובל בספרים רבים.

שאלה: האם מותר להוריד בשבת את הגבעול הקטן המחובר לעגבניות שרי?

תשובה: מותר לכתחילה ואין בזה איסור דישה. שכן כפי שמגדיר האגלי טל האיסור חל רק במעשה שלא מאפיין את צורת האכילה, שאז רואים במעשה ההפרדה מעין גמר מלאכה, כפי מהותה של דישה. אמנם פרי שלפני אכילתו הרגילות להוריד ממנו את העלים או הגבעול הדבר יהיה מותר, ובלבד שלא מדובר במציאות של איסור ברירה, כגון שישנה תערובת של אוכל ופסולת, אלא כל אחד ניכר לעצמו. לכן נתיר לשבור את קליפת האגוז, שזוהי דרך אכילתו - להביא לשלחן בעודו בקליפתו ולפצחו במהלך האכילה.

בזרנו של ר' אריה

ס יפר פרופסור יוסף נדבה: השתוקקתי מאד לכתוב ספר אודות ר' אריה לוי. סרתי לביתו כדי לראיינו וביקשתיו שיספר לי על מעשיו הטובים הרבים והמרובים. השיבני ר' אריה: "מה יש לי לספר על עצמי? וכי מה עשיתי?!". השתתק ולא אמר דבר. והיה זה סוף הסיפור וסופו של הספר... (צדיק יסוד עולם עמ' 78)

הלכה ומנהג

מ לאכת כותב היא אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת. במשכן היו רושמים על הקרשים אותיות או סימנים על מנת להתאים כל קרש לבן הזוג המתאים לו בכדי לחברם במקומם. לכן אסורה כתיבת ב' אותיות מן התורה.

אף כתיבת ב' אותיות חסרות משמעות, כגון לכתוב פעמיים את האות א' או שני ציורים - יש בהם איסור תורה. אמנם כל זה הוא דווקא באם הכתב מתקיים, אך אם אין הכתב מתקיים אין האיסור אלא מדרבנן בלבד. הוא הדין שרטוט סתמי חסר משמעות איסורו מדרבנן בלבד.

דנו הפוסקים לגבי ספר שכתוב על דפיו מספרים או אותיות, באופן שפתיחתו תבטל את האות או המספר וסגירתו יחברו אותם מחדש. הכרת מרן הרמ"א שמותר להשתמש בספר שכזה, אך עדיף באם ניתן להשתמש בספר אחר. בעוד המגן אברהם והלבוש החמירו ואסרו להשתמש בספר שכזה.

כל הנידון לגבי כתיבה הוא בקירוב בין האותיות באופן של חיבור ממש. לכן מותר לילדים ליצור מילה מקירוב קלפים שעל גביהם מצוירת אות, שאין זה בגדר חיבור (אג"מ א קלה. הגרש"ז שש"כ פט"ז סכ"ג). הדברים אמורים גם בציור שיושלם על ידי הקירוב. אמנם כשישנה אחיזה בין שני החלקים הדבר יהיה אסור, כגון חיבור חלקי פאזל שעל כל אחד מהחלקים כתובה אות אחרת, משום שבזה החיבור ממשי. הוא הדין שיהיה אסור להניח את האותיות יחד במסגרת שמחברת אותן (אגרו"מ שם). אמנם לפי מה שביארנו לעיל בדין פתיחת וסגירת הספר, יש מקום גם להקל בחלקי פאזל ובאותיות המחוברות יחד במסגרת, ולכן המיקל גם בזה יש לו על מה לסמוך. ובפרט כשהדבר נעשה על ידי ילדים שאין צריך למחות בהם.

